

**Олена Петрівна ЗАВОРИНА,**

викладач кафедри кримінального процесу та організації  
досудового слідства факультету № 1  
Харківського національного університету внутрішніх справ

## **ОСОБЛИВОСТІ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ВБИВСТВ, ЯКІ ВЧИНЯЮТЬСЯ НЕПОВНОЛІТНІМИ**

Упродовж 9 місяців 2018 року слідчими НП України розпочато 1,2 тис. кримінальних проваджень за фактами очевидних умисних вбивств.

Найбільше зростання кількості зареєстрованих умисних вбивств відбулося в Хмельницькій (+20, або 133,3 %), Харківській (+16, або 16,8 %), Миколаївській (+15, або 57,7 %), Житомирській (+10, або 24,4 %), Вінницькій (+9, або 28,1 %), Чернігівській (+8, або 24,2 %), Тернопільській (+6, або 66,7 %) та Сумській (+5, або 15,6 %) областях у порівнянні з 2017 роком.

Питома вага встановлених осіб, які вчинили умисні вбивства становить 91,9 %, що на 4,2 % краще, ніж торік (87,7 %). Найнижчий відсоток розслідування умисних убивств в Чернівецькій (83,3 %), Черкаській (87,2 %), Житомирській (88,2 %), Дніпропетровській (89,3 %), Рівненській (90 %), Луганській (90,5 %), Одеській (90,7 %), Донецькій (91,2 %), Запорізькій (91,3 %) областях та в м. Києві (87,3 %).

Невстановлені особи, які вчинили умисне вбивство у 95 кримінальних провадженнях. Найбільше у Дніпропетровській (14), Харківській (9), Одеській (8), Донецькій, Житомирській, Запорізькій (по 6), Черкаській (5) областях та в м. Києві (10).

Аналіз статистичних даних свідчить, що на організацію роботи підрозділів Національної поліції щодо виявлення та розслідування вбивств, в тому числі, які вчиняються неповнолітніми, впливає низка чинників, зокрема: неякісне або несвоєчасне виконання оперативними підрозділами доручень про проведення С(Р)Д та НС(Р)Д, у той же час, практика свідчить, що від якісного проведення комплексу слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій залежить ефективність виявлення та розслідування вбивств, в тому числі, які вчинені неповнолітніми.

КПК України передбачає проведення наступних видів слідчих (розшукових) дій:

1. допит, у тому числі одночасний допит двох чи більше вже допитаних осіб (ст. 224–226 КПК України); допит свідка, потерпілого під час досудового розслідування слідчим суддею; допит у режимі відеоконференції (ст. 232 КПК України);
2. обшук (ст. 233–236 КПК);
3. огляд: місця події, місцевості, приміщень, житла чи іншого володіння особи, речей та документів (ст. 237 КПК), трупа (ст. 238 КПК), огляд трупа, пов'язаний з ексгумацією (ст. 239 КПК), місця вчинення кримінального правопорушення (п. 2 ч. 2 ст. 520 КПК);
4. пред'явлення для впізнання: особи (ст. 228 КПК), речей (ст. 229 КПК), трупа (ст. 230 КПК);
5. слідчий експеримент (ст. 240 КПК);
6. освідування особи (ст. 241 КПК);
7. залучення експерта та проведення експертизи (ст. 242–243 КПК).

Підставами для проведення С(Р)Д є наявність підстав достатніх відомостей, що вказують на можливість досягнення мети.

Відзначимо, що першочерговими заходами під час досудового розслідування вбивств, які вчиняються неповнолітніми є невідкладні С(Р)Д, зволікання з проведенням яких може привести до негативних наслідків для кримінального провадження, зникнення слідів кримінального правопорушення або особи, яка його вчинила, предметів, що зможуть подальшому бути речовими доказами, зміну обстановки тощо. В подальшому, під час досудового слідства, проводяться первинні С(Р)Д, з яких починається провадження і які проводяться до внесення відомостей до ЄРДР або відразу після їх внесення, до вручення особі повідомлення про підозру. Крім того, проводяться обов'язкові С(Р)Д такі як, призначення експертизи для встановлення причин смерті (ч. 2 ст. 242 КПК).

Аналіз емпіричного матеріалу дозволив дійти висновку, що під час досудового розслідування вбивств, які вчиняються неповнолітніми, переважно проводяться такі слідчої (розшукові) дії, як:

1) огляд (в залежності від об'єкта можна виділити такі види огляду: огляд місця події (місце вчинення кримінального правопорушення); огляд місцевості; огляд приміщень; огляд житла чи іншого володіння особи; огляд речей та документів (особливо записи з камер відео спостереження); огляд трупа; огляд трупа, пов'язаний з ексгумацією;

2) допит (допит малолітньої та неповнолітньої особи має особливості: викликається до слідчого, прокурора, слідчого судді, суду, через його батьків або інших законних представників; обов'язковою є присутність законного представника, педагога або психолога, а за необхідності – лікаря; обмежений час проведення; особи, які не досягли 16-річного віку не попереджаються про кримінальну відповідальність за відмову від давання показань і за завідомо неправдиві показання);

3) обшук (особи; житла; транспортних засобів, земельних ділянок, гаражів, приміщень побутового, господарчого та іншого призначення, з метою виявлення слідів, знарядь вбивства, інших речових доказів);

4) слідчий експеримент (з метою перевірки і уточнення відомостей, які мають значення для встановлення обставин вбивства);

5) освідчення (з метою виявлення та фіксування на тілі особи слідів кримінального правопорушення або особливих прикмет);

6) залучення експерта та проведення експертизи (судово-медичної, судово - біологічної, криміналістичної (трасологічна, балістична, дактилоскопічна), комплексної психолого - психіатричної, психологічної тощо).

Крім того, комплекс С(Р)Д та НСРД під час досудового розслідування вбивств, які вчинені неповнолітніми, визначається наявною слідчою ситуацією, яка склалася на конкретному етапі кримінального провадження.

Однак, однією з особливостей кримінальних проваджень щодо вбивств, які вчиняються неповнолітніми є те, що на початковому етапі розслідування слідчий зазвичай не має даних, що злочин вчинено саме неповнолітньою особою. Тому, основним завданням початкового етапу розслідування вбивств, які вчинені неповнолітніми, є збір якомога більшого об'єму інформації щодо всіх елементів складу вказаного злочину: особа вбивці, жертва, співучасники, свідки; мета, мотиви злочину; механізм злочину тощо.

Отже, у наш час до особливостей оперативно-розшукового забезпечення досудового розслідування вбивств, які вчиняються неповнолітніми можна віднести взаємозалежність рівня встановлення осіб, які вчинили даний вид злочину та його розслідування, від чіткої та ефективної взаємодії між підрозділами кримінальної поліції та слідства.